Pomhaj Bóh!

Czißło 6.
7. meje.

Lětnik 1.
1891.

Sserbske njedźelske łopjenka.

Wudawaju ßo kóždu ßobotu w Ssmolerjez knihiczischczerni w Budyschinje a ßu tam dostacz sa schtwórtlětnu pschedpłatu 40 np.

Njedźela Exaudi.

Jana 15, 26. 27: „Hdyž pak tón troschtar pschińcz budźe, kotrehož ja wam póßłacz budu wot Wótza, tón duch teje wěrnoscźe, kiž wot Wótza wukhadźa, tón budźe ßwědczicz wote mnje.

A wy tež budźecźe ßwědczicz, pschetož wy scźe wot spoczatka pola mje byli.“

Sańdźena njedźela je naß napominała: Rogate = proschcźe! a je nam ßlubiła: „Sa cźo wy teho Wótza proßycz budźecźe w mojim mjenje, to budźe wón wam dacz.“ Dźenßnische njedźelske mjeno wopschimuje kruch tuteje nam pschikasaneje próstwy. Exaudi rěka: Wußłysch; „Knjeźe wußłysch mój hłóß, hdyž ja wołam.“ Wo cźo dha mamy wołacz? Najważnische wołanje w tutym cźaßu zyrkwineho lěta je: „O ßwjaty Ducho, pój wschak k nam, bydl we naß s twojej hnadu ßam!“ A hdyž wón pschińdźe, schto dyrbi potom? Sswědczicz wo Khrystußu. Jeho ma wón pschekraßnicz a to tak derje w naß kaž psches naß.

Kaž cźopłe pruhi wukhadźuja wot Božeho ßłóncźka, tak ßwjaty Duch wukhadźa wot Wótza a wot Ssyna. Tón Wótz je to ßłónzo, „pola kotrehož njeje žane wotměnjenje ani wobrocźenje teje ßwětłoscźe a cźěmnoscźe“. Jesuß je to ßwětło, kotrež je se ßłónza tych duchow wuschło, kaž wón ßam praji: „Ja ßym to ßwětło teho ßwěta, schtóž sa mnu dźe, tón njebudźe khodźicz w cźěmnoscźi.“ Tón ßwjaty Duch pak je ta cźopłota, kotraž s wobeju dele pschikhadźuje do cźłowskich wutrobow, w nich njewidomnje ale sacźujomnje to prawe duchowne žiwjenje wubudźuje a tak ßwědczi wo wěcźnym žórle wscheho ßwětła. Hdyž wón ßo pschezo troschtar pomjenuje, dha je to po prawym jenož kruch s jeho dospołneho mjena, a to je w grichiskej rěczi paraklet, to rěka ßudniski pomoznik, parschonski radźicźel, ßrědnik, rěcźnik, sastupnik we wschěch wězach. Hdyž je nasch hrěch wulki prozeß mjes Bohom a mjes nami, Bóh tón ßudnik, my cźi winowaczi, kiž naß sakituje s tej krwju Khrystußowej. Ssmy-li w ßwědomnjowej nusy a ßmy-li sbóžnika swoczow shubili, kiž by naschu wěz pched Božim trónom sastupił, dha je ßwjaty Duch, tón wjedźe Khrystußowu wěz w naschich wutrobach a dawa ßwědcźenje naschemu duchej, so my Boże dźěcźi ßmy. Ssmy-li wot dwělowanja a spytowanja, wot postorkow a sadźěwkow wobdaczi: tón ßwjaty Duch naß saßo se ßwojimi darami rossßwěcźi, w prawej wěrje wußwjecźi a sdźerźi. W tyschnoscźi a stysknoscźi je wón tón troschtar, niz jako cźi wobužni troschtarjo Hiobowi, kotsiž srudneho hischcźe bóle wurudźeja, niz jako cźi sli troschtarjo, kotsiž to žahadło Boże saprěwaju, ale troschtar jako Jesuß ßam, kiž k tym hrěschnikam ßo pokhili, tym khudym horje pomha a tym srudnym pschiwołuje: „Pójcźe ßem ke mni wschitzy, kiž wy spróżni a wobcźeżeni scźe, ja chzu waß wokschewicz. Wsmicźe na ßo mój spschah a wukńcźe wote mnje, dokelž ja cźicheje myßle ßym a s wutrobu pokorny; dha budźecźe wotpoczink namakacz sa ßwoje dusche!“

Tak ßwědczi tón ßwjaty Duch wo Jesußu. „A wy tež budźecźe wote mnje ßwědczicz; pschetož wy scźe wot spoczatka pola mje byli.“ A cźi wuczomnizy ßu ßwědczili wo Jesußu. Njemóžachu hinak, tón Duch jich cźěrjesche. A hdyž tež je ßo jim woprawdźe stało, schtož tón Knjes jim w naschim scźenju wěschcźesche: „Cźaß pschińdźe, so, schtóž waß mori, budźe ßebi myßlicz, so wón Bohu na tym ßłużbu cźini“, tola dyrbjachu tež w kschiżu a žałoscźi pósnacz, schtož Pětr a Jan pched njewěrjazymi ßudnikami pósnaschtaj: „Mój ßo wschak teho njemóžemoj wostajicz, so bychmoj njerěcźałoj, schtož ßmój widźiłoj a ßłyschałoj.“

Tež ty, luby kschescźijano, ßy wot spoczatka pola Jesußa był. Hižo w ßwjatej kschcźenizy do njeho saschcźěpjeny, ßy potom wot pobožnych starschich, wuczerjow a duchownych ßłyschał jeho ßłowa, shonił jeho skutki. Duž dyrbisch tež ty wo Jesußu ßwědczicz psches wschitke ßwoje ßłowa a skutki, psches ßwoje zyłe sadźerźenje a khodźenje, psches wscho ßwoje cźinjenje a wostajenje. A schtóž je połny ßwjateho Ducha, psches teho wón tež waprawdźe ßwědczi. To móžesch na wjele tawsynt pobožnych dźěcźi Božich a na jich ßwět dobywazych, wutrobu swjeßelazych skutkach widźecz. A nětk ßebje ßwěru spytuj, hacz nimasch pschicźiny doscz k tej należnej próstwje: „Stwoř we mni Božo cźistu wutrobu a daj mi noweho wěsteho ducha!“ Exaudi, wußłysch, Knjeźe!

Schto sozialdemokratojo wo kschesćijanskej wěrje myßla.

W sozialdemokratiskej nowinje móžesch nahlad wuprajeny namakać: „Nabožina (religion) abo wěra je wěz kóždeho ßameho sa ßo a njeßkuscha s zyka do sozialdemokratiskeho programa.“ Po tym móžesch myßlić, so je sozialdemokratam wscho jene, hać ßu jich ludźo wěrjazy abo njewěrjazy kschesćijenjo. Schtóž to myßli, ßo jara sjeba! Lischćeřske a sekhařne waschnje tutych ludźi tu saßo jaßnje ßo pokasuje. So woni tak rad pschezo tak praja: Wěra je wěz kóždeho ßameho sa ßo — ßu hołe blady.

Knježa sozialdemokratojo derje wjedźa, so bychu ßebi, hdyž bychu ßo sjawnje jako njepschećeljo kschesćijanskeje wěry wuprajili, w wočomaj wjele dźěłaćerjow schkodźili, pschetož wulki dźěl dźěłaćerjow hischće ßwojeje kschesćijanskeje wěry shubił njeje. Ssu, Bohu budź dźak, hischće mjes dźěłaćeřskim ludom sprawni kschesćijenjo, kiž ßo ßwojeje wěry se ßłowom a skutkom ßwěru wusnawaju; je jich hischće dosć dobrych, kiž ßebi psches hładke ßłowa tajkich schćuwarjow ßwoju najrjeńschu krónu, najlěpsche a najwyschsche, schtož móže człowjek měć, kschesćijanskeje wěry rubić njedadźa.

Teho dla ßebi sozialdemokratojo njeswěrja njepschećelstwo pschećiwo wěrje ßobu wućić.

So bychu tych ludźi, kiž hłubje njehladaja, sjebali, tu a tam wo nabožinje rěća. Swěrja ßebi prajić, so chzedźa kschesćijanstwo luboscće, kajkež něhdy běsche, kotrež pak je ßo wot popow skasyło, s nowa natwarić. Rěća wo Khrystußu jako prěnim sozialistu a komunistu. Jesußa a Lasalla (sakožerja sozialdemokratije) bjes ßobu pschirunaja jako martrarjow ßwobodnoscće. Ssu tak skaženi, so ßo njeboja prajić, so ßu tamni mordarjo a rubježnizy, kotsiž buchu w Parisu po wójnskim prawu satsěleni, runje tak derje, kaž Jesuß, ßwoje žiwjenje sa sboże ßwěta wostajili.

Sozialdemokratojo skhróbla ßo wućić: so mudri popojo Khrystußowu wućbu tak wukožuja, so ßu wschitzy runi a bratsja, so wschitke kubła wschitkim hromadźe na semi ßłuscheja a so w sozialdemokratiji prawa kschesćijanska wućba ßwoje horjestaće ßwjećži.

Tajke žałostne směschenje sozialdemokratije a kschesćijanstwa wěsćće rosumneho dźěłaćerja do sozialdemokratiskeho lěhwa njesćehnje, pschetož dźěłaćerjo pósnaja, jeli maja jenož něschto pósnaćja wo kschesćijanskej wěrje, so ßebi kschesćijanstwo a sozialdemokratija, kaž sozialistiske nowiny ßame prawje praja, napschećiwo stejitej, „kaž woheń a woda“. Hinak to tež bycź njemóže. Sozialdemokrat snaje jenož wot człowjekow postajeny porjad se žiwjenja, kschesćijan pak wěčny wot Boha postajeny porjad twjerdźe dźerži; sozialdemokrat człowjeka na tute žiwjenje wobmjesuje, kschesćijan dawa człowjekej ßwój najwyschschi wottyknjeny kónz hakle w tamnym žiwjenju doßahnyć; sozialdemokrat ßwoju sbóžnosć w žiwjenju do ßmjercźi, kschesćijan w žiwjenju po ßmjerži pyta, sozialdemokrat khwali ßwětne wjeßele jako najwyschsche sboże, kschesćijan njemóže bjes měra ßwojeje wutroby woprawdźe sbožowny bycź; sozialdemokrat poklije spokojnosć, kschesćijan je s tym spokojny, schtož je jemu Boža dobrećiwosć wobradźiła. Tak móžemy we wschitkich dypkach sozialdemokratiju a kschesćijanstwo napschećiwo ßebi stajić. Lěpscheho pschirunanja hać teho spomnjeneho wo wóhnju a wodźe — njeje. Woheń pschepari wodu a woda hascha woheń; wobej ßo ženje hromadźe snjesć njemóžetaj.

Hdźež sozialdemokratija knjejstwo dostanje, tam wona wscho kschesćijanske žiwjenje sahubi, a hdźež je kschesćijanska wěra hischće móz, sozialdemokratiske błudne wućby semje njenamakaju.

My ßo teho dla dźiwać njetrjebamy, so ßu sozialdemokratiszy schćuwarjo najhórschi njepschećeljo wscheje wěry. Woni dźěłaćerjow napominaju, hromadźe s krajneje zyrkwje wustupić a ßo tak mjenowanym ßwobodnym woßadam pschisamknyć. Cźi pak w tak mjenowanych ßwobodnych woßadach ßu tajzy ludźo, kiž do niczeho wjazy njewěrja: do žaneho žiweho Boha w njebjeßach, do žaneho žiwjenja po ßmjercźi, do žaneho ßudźenja w tamnym žiwjenju, do žaneho wumožnika ßwěta, do žanych njebjeßow a do žaneje hele. Człowjek je w jich wočomaj jenož wyschsche skocźo. Niz s ruki wschehomózneho stworićela je wuschoł, ale s wopizy po czaßu nastał. Tajki sozialdemokratiski mudraćk w protyzy pische: „So ßu człowjekojo s wopizow nastali, ßo hižo jaßnje dopokasuje psches nadpadowazu podobnosć, kotsiž někotsi we wschěch krajach semje s tymi nětko hischće žiwymi wopizami maju. Je wschak tež druhich człowjekow, kotsiž na pßa, na lischku abo wjelka abo skónčnje na tigra a lawa dopominaju, ale podobnosć někotrych człowjekow s tymi człowjekam podobnymi wopizami je tola něschto zyle druhe! To tak blisko leži, tak zyle na ruzy!“ Wón dale praji: „So ßu wopizy naschi prjedomnizy, tež na žane waschnje něschto tak žałostne njeje. Na wopak, naß dyrbi s wjeßełosćźu napjelnić, so te na ßwěćće skutkowaze naturske mozy — hdyž tež po dołhim, dołhim czaßu — móža swěrjata do człowjekow pschetworić.“

Kak dha ßo wam, wy dźěłaćerjo, tajke poniženje człowjeka lubi? Skocźo chzedźa waß sćinić; s njerosomnymi swěrjatami na tón ßamy skhodźenk stajić! Chzećće ßo wy woprawdźe tak hłuboko ponižować a nascheje podobnosćźe Božeje ßo wotrjez? — To ja nihdy njewěrju! Sozialdemokratojo — hdyž ßwoje myßle sjawnje wupraja — s Boha hanjazymi ßłowami wo kschesćijanskej wěrje rěća; chzedźa ju we wočomaj dźěłaćerjow dele cźischćećć. Mjenuja ju „wěru wotročstwa“. Kschesćijansku luboscź wußměschuja a prěduja s mužom powróćenja (revoluzije) s Herweyhom hidźenje a njepschećelstwo. Tón ßamy w jenej schtućźy praji: „Luboscź njemóže wumóz, teho dla dyrbi hidźenje ßwoje ßudźenje dźerźećć, so by wschitke rjećasy rosłamało; doniž ruka hischće popjeł njeje, njedyrbi wot mjećźa puschćićź“ a wón skónći se žałostnymi ßłowami: „Ssmy dołho dosć lubowali, a nětko hidźmy.“

Tak dyrbjała kschesćijanska wěra po jich wrótnej wućbje człowjeka sadźerźećć, so njemóže do prědka krocźić. A tola ßwětna historija dopokasuje, so ßu runje ludy psches kschesćijanstwo na najwyschschi skhodźenk sdźěłanosćźe (Bildung) pschischli. Pytaja dźěłaćerjow wot kschesćijanstwa wotćahnyć, hdyž jemu jo jako najwjetscheho njepschećela jich žadanjow wumjetuja. Dźěłaćeřski lud chze ßwoje žiwjenje polěpschećź, kschesćijanstwo pak — kaž praja — prěduje tola jenož, so dyrbi ßo człowjek wscheho sdźerźećć. Haj tak daloko dźeja, so kschesćijanstwu wumjetuja, so s pjenježnikami dźerži a so je pschezo jenož k wurubjenju a wobkhudźenju człowjekow ßłužiło.

Kajke njehańbićźiwe pschißłodźenje! Njeje tón sbóžnik sprózdnych a wobćeźnych pschećelniwje k ßebi wołał? Nima kschesćijanska zyrkej horliwe žadanje, rany, s kotrychž ßo człowjestwo krwawi, wuhojić? Njepomha wona wschudźom, hdźež hubjenstwo widźi, bjes ßebićźnosćźe se ßmilnej ruku? Njeje sastaranje khudych, khorych a jatych daloke polo, hdźež wona njesprózniwa skutkuje? Njeje to wyßoki a rjany nadawk kschesćijanskeje zyrkwje, sjednać a wulku hłubinu, kotraž samožity a dźěłaćeřski lud dźěli, wupjelnić.

Jenož njerosumni człowjekojo móža ßo psches tajke sekhařne pschißłodźenja na kschesćijanstwo wot jich wěry wotwobrećić dać.

Sozialdemokratija wojuje pschećiwo kóždej wěrje, so by sakožk wsała, na kotrymž nasch zyły porjad steji. Tutón sakožk je bojoscź psched Bohom. Shubi-li ßo tón, potom je tež bojoscź psched człowjekami shubjena a pschińdźe k temu, so wscho padnje a dźiwje žołmy powróćenja nasch wótzny kraj powodźa. Sozialistiska nowina pische: „Wot dweju wězow je jena: Pak njeje žaneho Boha, dha móžemy stare sakonje pscheměnić, kaž chzemy, pak je Bóh — dha ßmy wschitzy sjebani.“

Nowe póhanstwo chzedźa sozialdemokratojo w naschim wótznym kraju sakožić, so móhli ßwoje bjesbóžne wotpohlady wuwjescź.

Wy dźěłaćerjo nascheho luda, chzećće jim k temu ßwoju ruku dać? Chzećće ßo wot wěry naschich wótzow wotrjez? Njedyrbja ßo wasche dźěćźi wjazy kschćićź a konfirmirować? Njedyrbi ßo w nusy a hubjeństwje žane troschtne Boże ßłowo k wam rěćźećć? Dyrbja wasche mandźelstwa pschichodnje poßwjećenja a žohnowanja s njebjeß parować? Dyrbja wasche dźěćźi bjes roswućenja w sbóžnocźinjazej wěrnosćźi kschesćijanskeje wěry wotrosćź? Njechaćźe wjazy se ßwojimi bratrami a ßotrami pschińć k Knjesowemu blidu, wjećźeř hnady wužiwać? Chzećće wy, so synki swonow njeklincźa, hdyž ßo wasche cźěło k poßlednjemu wotpocźinkej pschewodźa, so ßo žane ßłowo njebjeskeho troschta pschi waschim rowje k žarowazym njepraji? Dyrbi ßo tajkich błudnych nahladow, kotrež ßu jenož we hłowje sozialdemokratow, kotrež pak ženje ßo njewuwjedu, swjask rostorhnyć, kotryž naß s druhimi kschesćijanami swjasa?

Wy scźe stajeni psched jene žałostne pak — pak! Tu płaćźi sbóžnikowe ßłowo: „Nichtó njemóže dwěmaj knjesomaj ßłužićź; khiba wón budźe jeneho hidźićź a druheho lubować abo budźe ßo k jenemu dźerźećć a druheho sazpićź.“ Tu płaćźi: Khrystuß abo Belial? Wolćźe!

Wachujcźe a modlcźe ßo!

Wěrna historija, powjedał Wilhelm Immanuel.

(Pokracžowanje.)

Junu pschipołdnju wona sa najmłódsche dźěćźo poliwku stejo warjesche. Duž mały Khorla k njej pschińdźe a ßo psched nju stupiwschi spěwasche:

„Rjana Hanka-Róžiczka nožizy je kranyła."

Na nju pschińdźe kaž njewurjeknicźe žałoßna bolosćź. Wona cźujesche, so ji krej do hłowy stupa a ßwoju ßamßnu wutrobu pukotacź ßłyschesche. S dźiwim wóczkom wona na dźěćźo pohlada, potom do płomjenja hladasche a, kaž bjes myßlow, sa wopalenzom na wuhnischcźu pschimnu, ale jemu saßo panycź da. „Nětko abo ženje!" w njej rěkasche. „Khwataj, so by dokonjała, schtož chzesch cźinicź! To je jeniczke wumóženje! Njeschkodźisch žanemu cźłowjekej s tym a dostanjesch skónczńje pokoj psched tutym žałoßnym hanjenjom a hidźenjom ßwojich pschescźěharjow. Psche cźo ßo komdźisch a cźakasch? Ani jeniczka duscha na semi ßo na tebi njeßmili! Pomhaj ßebi ßama! Njeßłyschisch, kak k twojej hańbje spěwaju? Schtož chzesch cźinicź, to cźiń bórsy! Khwataj, khwataj!" — S tschepotazymaj rukomaj wona saßo wopalenz wsa a jón s mucźnymaj nohomaj psches dwór njeßesche. — „Hana-Róža, Hana-Róža, dźeha, dźeha?" w njej klinczesche; a kaž warnowazy hłóß wot horjekach wótsje w jeje wuschomaj saklincza: „Hana-Róža, sastań, sastań! wopomń prjedy, schto cźinisch, so by pschepośdźe njebyło! — Wumóž ßwoju duschu! Cźekń k temu Knjesej! Wschako wěsch, tón Knjes je mój pastyr!"

Wona wokomik sasta, chzysche ßo wrócźicź a dyrbjesche tola, kaž wot njewidomnych mozow cźehnjena, saßo do prědka. Runje chzysche wopalenz saßo s ruki cźißnycź, duž ji saßo psched wuschomaj saklincza, kaž tamny wohidny spěw, wótsischo a wótsischo:

„Rjana Hanka-Róžiczka, nožizy je kranyła!"

Nětk niczo wjazy njewidźesche a njeßłyschesche hacź tónle hanjazy hłóß a scherjenje hańby. W bjeswólnej stysknosćźi, s wotwobrocźenym wobliczom žehliwy wopalenz do stareje hródźe cźißnu a potom kaž wrótna do khěže khwatasche. — Na to bě kaž słamana. Bě ji, jako by žaneje semje wjazy pod nohomaj njeměła, jako by semja pod njej rźała. Sstónzo bě ßo ji skhowało pschi jaßnym pschipołdnju. Cźěmna nóz ßo na jeje sadwělowanu duschu lehny. Kaž wo Judaschu rěka: „Jako wón tón kuß wsał bě, dźěsche wón hnydom won; a wono bě w nozy!" (Jan. 13, 30.) Ssama pucźowasche w najhłubschej cźěmnosćźi hrěschneho doła. Ssama, bjes Boha, bjes troschta, bjes pomoznika a sbóžnika, bjes nana, bjes macźerje! Sadwělowanje a poroki běschtej jeje khróbłej towarschej a ßwój jědojty sub do jeje cźwilowaneje wutroby sakußowaschtaj. Jeje ßwědomje ju žałoßnje wobskoržowasche; hdyž chzysche won běžecź a wo pomoz wołacź, běsche, jako by s hanjerskim ßměchom něcźeji hłóß wołał: „Pschepośdźe! pschepośdźe!"

Sa khwilku płomjo ßłómu pójeracź pocźa a horjekach na tsěsche se schindźelemi kryteje hródźe wupraßnu. Wotrocźzy běchu na polu, schołta bě do města jěk. Žona bě ßo lehnyła, so by trochu wotpocźnyła. Jeno dźěćźi a stara wowka běchu domach. Tež hewak bě najwjazy muži se wßy na žnjach, a schtóž jeno dźěłacź móžesche, dyrbjesche jim pschi tym pomhacź.

Woheń bórsy se žałoßnym spěchom wokoło ßo hrabasche. Mjes tym ßo nahle mózny wětr sběhnu, kiž płomjo rucźe dale a dale honjesche, prjedy hacź móžesche jemu cźłowska ruka pucź sahacźicź. Hana-Róža s wóhnja noschesche, schtož móžesche. S pschecźłowskej mozu wunjeße staru žonu s wojnarjoweje khěže, kotraž na wuměnku w sadnjej stwicźzy hižo dołhe lěta khora leješche a na kotruž ßo pschi zykym njesbožu nichtó dopomnił njeběsche. Se strachom sa ßwoje ßamßne žiwjenje wona tež cźrjódku dźěćźi s druheho poskhoda hajnikoweho doma won snoßy. Khróbła do palazych khěžkow běhasche, doniž ßama w ßwětłych płomjenjach njestejesche a na rukomaj a nohomaj hłuboke rany wupalene njeměješche. — Tola, psche cźo dyrbimy hischcźe dlěje pschi tutym bolosćźiwym wopißowanju pschebywacź? Doscź. Nimale zyła wjeß ßo wotpali, a jeno kaž s dźiwom běchu zyrkej a schula a pódla stejaze khěže stejo wostałe. „Kak je woheń nastał? Schtó je jón sałožił?" tak ßo wschitzy praschachu. Hana-Róža dźesche s hłoßom, kiž wschitkim hłuboko psches wutrobu a duschu dźěsche: „Ach — ja — ja — ßym to — cźiniła! — Wodajcźe mi — wodajcźe mi! — ja — ßym to cźiniła; — tola nožizy wěscźe kranyła njejßym, nožizy njejßym — o wěscźe, wěscźe niz!" — Potom do hłubokeje dołho trajazeje womory padźe.

Žadyn cźłowjek njechasche ji tole wěricź. Duž pschińdźe mały Khorla a powjedasche, kak je Hana-Róža tajka struchła byka a tak wótsje sa ßobu rěcźała w kuchni, a na poßledku je palazy kruch drjewa s wuhnischcźa wsała a s nim psches dwór běžała. Wschitkim bě wěz hudancźko. Najwjazy bě jich hněwnych na „ludarsku krajžaharku". Jim wboheje holzy žel njebě, kotraž tam se spalenymaj rukomaj a nohomaj w žałoßnych cźwilach leješche. Jeno stary Jan, kiž běsche pschi konjoch, pschi jeje łožu w schulskim domje wachowasche, a luboscźiwy farar k njej rěcźesche, hdyž jeje wutrobne, hórke roskacźe widźesche a jeje sjawne wusnacźe ßłyschesche, so ßo jeno ßama wobskoržowasche a žaneho ßłowa samołwjenja sa ßebje njeměješche, a dźesche: „Budź stroschtne, moje dźěćźo, knjes Khrystuß praji: Schtóž ke mnje pschińdźe, teho njebudu won storcźicź." (Jan. 6, 37.) Dowolnoscźe wokrjeßneho lěkarja dostawschi, Hanu-Róžu do ßußodneho města dowjesechu, hdźež měješche ßo wěz pschepytacź. Njemějachu wjele pschepytowacź, pschetož Hana-Róža ßo sjawnje a bjes samjelcźenja wscheho wusna, schtož bě ßo stało, a powjedasche nadróbnje zyku wěz, wo shubjenych nožizach a wo sahrjebanym morwym hußecźu hacź k ßwojemu sadwělowonju a k straschnemu skutkej sadwělowanja. Wschitzy běchu hnucźi, a stary ßudnik wobkrucźesche: „Ja mam hewak twjerdu wutrobu, kotraž ßo tak lohzy smjehcźicź njeda, ale tale wěz mi tola jara blisko dźe", a pschi tym ßo wotwobrocźi, so nichtó jeho ßylsow widźał njeby.

(Pokracžowanje.)

Generalna zyrkwina visitazija.

2.

Duž ßo po Lutherowym napominanju w lětomaj 1528 a 1529 wot kurwjerscha Jana Wobstajneho w sakskich krajach wulka zyrkwina a schulska visitazija wotdźerža, kotrejež najrjeńschi płód je, kaž je snate, Lutherowy wulki a mały katechismuß. Luther wschak ßam dźesche: „Pomhaj, luby Božo! kak wschelaku hubjenoscź ßym widźał, so niski muž tak niczo njewě wo kschescźijanskej wucźbje, woßebje na wßach; a bohužel je wjele fararjow njeschiknych a njekhmanych wucźicź; a tola dyrbja kschescźijenjo rěkacź, kschcźeni bycź a ßwj. sakramentaj wužiwacź; njemóža ani Wótcźe nasch, ani wěry, ani dźeßacź kasnjow." Tale visitazija pak měješche bohate płody a kraßnje kcźějesche po njej we wschitkich wopytanych woßadach kicheścźijanske žiwjenje; a wot teho cźaßa je ßo waschnje zyrkwninych visitazijow nimale w wschitkich evangelskich krajnych zyrkwjach sdźerżało a wobtwjerdźiło. Tež w sakskim kralestwje ßo w lěcźe 1856 generalna zyrkwina visitazija wupißa, kotraž chzysche, kaž ßo w wukasni praji, „kschescźijanske žiwjenje móznje sbudźicź a woßebje wěstoscź nutrneho swißowanja jenotliwych woßadow se shromadnej krajnej a kschescźijanskej zyrkwju wožiwicź." — Podobne ßu ßłowa pruskeje evangelskeje najwyschscheje zyrkwineje rady wo visitazijach: „Wotpohlad visitazijow je: 1. poßylnjenje a wobtwjerdźenje evangelskeje wěry a evangelskich pobožnych waschnjow we woßadach; 2. wotstronjenje wschelakich njedostatkow a schkodow; 3. nadrobne pschepytowanje zykeho duchowneho schtanta woßadow a tych, kiž w nich dźěłaju. — „Rjane, nusne a khwalobne wotpohlady!" dyrbi kóždy prajicź, kiž ßwoju zyrkej lubuje a w njej ßwoju duchownu macźer cźescźi (Gal. 4, 26). Njedyrbi to woprawdźe wulke poßylnjenje bycź, hdyž nasch najwyschschi duschepastyr, generalny superintendent — bychmy jemu tež biskop rěkacź móhli, pschetož biskop niczo druhe njeje hacź grichiski pschekozk s łacźanskeho ßłowa superintendent, t. r. wobhladowar, kiž dla naschich duschow wachuje po ßłowje Hebr. 13, 17 — k nam pohladacź pschińdźe a sbudźowaze a wokschewjaze ßwědcźenje wotpołoži? njeje to wubjerne wjeßele, w rjanej Božej ßłužbje duchapołnym a ßłowamóznym prědarjam pschipoßłuchacź, kiž k nam wo tym jenym, schtož je nusne, móznje rěcźa, a se wschitkeje wschelakoscźe ßłyschecź, so je jedyn Bóh, jedyn Knjes, jena wěra, jena nadźija, so shromadna kschescźijanska zyrkej žadyn ßón njeje, ale móz a žiwjenje? Njeje to sawěrno wokschewjazy troscht, hdyž shonimy: zyrkwina wyschnoscź wo naß rodźi, ji jeniczzy na tym njeleži, so ßwoje zyrkwine dawki dawamy, ale wona ßo s luboscźu a ßwěrnoscźu wo sboże naschich duschow stara? a njeje tež sa někotreho wußměwza, haj sa naß wschitkich zyrkwina visitazija mózne dopomnjecźe na tamny dźeń, hdźež budźe druhi, kiž ma wocźi kaž wóhnjowe płomjenja a wutroby a jěrchenje snaje, ßwoju wulku visitaziju dźerżecź?

Ważna, jara ważna je zyrkwina visitazija, a někotražkuli woßada, kotraž prjedy mjersaza wo tajkej „nihdy njeßłyschanej khróbłoscźi, ßo starych ludźi sa wěru a pobožnoscźu praschecź" rěcźesche, je potom wutrobnje sa tutón žohnowanja polny cźaß Bohu lubemu Knjesej a jeho zyrkwi ßo dźakowała, dokelž je nowy

salożk swojeho duchowneho žiwjenja dostała, a s najnutrnischim pscheswědczenjom tamne słowo podpisała: „visitěrowacz je jara krasny skutk; njeje niczo hinasche hacz rany hojicz, napominacz k pobožnemu žiwjenju, troschtowacz a posylnjowacz“.

Hdyž pak je visitazija tajka wažna wěz, dha so tež prawe pschihotowanje na nju a luboszczepołne czesne powitanje knjesow visitatorow słuscha. A wo tym pschichodny ras wjazy.

(Skónczenje pschichodnje.)

Roshlad w naschim czasu.

W Geestemündskim wólbnym wokresu je so wjerch Bismark sa sapósłanza do khěžorstwoweho sejma wuswolił.

Shromadny strajk (pschestacze dźěła), kotryž chzychu dźěłaczerjo podkopkow do skutka stajicz, njeje so jim radźił. Se wschej mozu je so jich lohkomysłnoszczi a jich njeprawym žadanjam napscheczo stupiło. Mudrischi a sprawnischi su tež sami pósnali, so móže s wobdźělenja na strajku sa nich a sa jich swójby jeno njesboże nastacz. Wossebje su tež žony krucze wustupowałe a su swojim sawjedźenym mužom sasso k dopjelnjenju jich pschisłuschnoszczow dopomhałe.

S wulkej srudobu słyschimy, so je khěžorowa sotra, grichiska krónprynzessyna Sofija, swoju staru evangelsku wěru wopuschcziła a k grichiskej zyrkwi pschestupiła. Kajka móz je ju k temu nawabiła, njewěmy, ale w naschim czasu, hdźež wěra a evangelska zyrkej sa tysazy niczo wjazy njejstej, nass dwójzy srudźi, hdyž wjerchowske dźowki slubjenu swěrnoszcz pschecziwo swojej zyrkwi saprěwaju. Dźak budź Bohu, so su tež wjerchowske dźowki, kiž hinak czinja! Russowska wulkowjerchowka Konstantin, rodźena altenburgska prynzessyna, njeje so na žane waschnje pohnucz dała, so by swoju wěru saprěła. Wona je radscho Russowsku wopuschcziła, so by swoju wěru wobarnowała. Tale wusnawarska swěrnoszcz dyrbi ji w naschim evangelskim ludze njesapomnita wostacz.

Nascheho Moltkowy czessny pohrjeb.

Nalětnje słónzo lubosnje na Barlinski „Thiergarten“ swěczesche, w kotrymž morwy pólny marschal w žiwjenju tak rady khodźesche, wysche wysokeje skoteje Viktorije na dobyczerskim stołpje (Siegessäule) a wulkeho twara němskeho generalneho staba, w kotrymž běsche wussnjeny tak dołho a s tajkim žohnowanjom skutkował. A tysazy a sasso tysazy s milijonoweho města won czehnjechu do młodeho nalěcza na schěroke kralowe městno (Königsplatz), so bychu wulzy lubowanemu posłednju czescz wopokasali. A s ludowymi sylami dołhe rjady Barlinskich gardnych regimentow pschiczežechu, kotrež bě jich njebohi wjednik tak husto se spytowazym wóczkom wobhladował. Se wschěch domow so czorne khorhoje smahowachu. Lehrtske dwórnischczo, na kotrež měješche so sachodne czěło pschewodźecz a s wotkelž měješche so na Moltkowe schlesynske kubło pschewjescz, bě wossebje dostojnje wupyschene. Kaschcz sam bě s najrjeńschimi kwětkami pschepjelnjeny a se snamjenjemi wojerskeje czescze wussnjeneho debjeny. Krótko do 11 hodźin pschińdźe khěžor a zyła khěžorowa swójba. Tež sakski kral bě pschischoł. W hłubokich myslach dźěsche khěžor se sakskej Majestoszczu po skhodźenkach doma generalneho staba horje a stupi k nohomaj swojeho morweho swěrneho słužobnika wossrjedź druhich wjerchow a najwyschschich offizěrow. Hdyž běsche khor wuspěwał: „Sbóžni su czi morwi“, prědowasche pólny propst, najwyschschi wojerski duchowny, wo 90. psalmje. Praji w swojim prědowanju takle: „My stejimy wschitzy hłuboko hnuczi a tola troschtowani jow pschi jeho marach a lubimy, so chzemy sebi niz jeno jeho dopomnjecze, ale tež jeho wotkasanje swjate dźerżecz sa wschitkón czass. Kaž bě Josua napjelnjeny wot Ducha wěrnoszcze, jako bě Mójsass swojej ruzy na njeho położił, tak chzemy my, młódschi narod, pschi marach stareho pólneho marschala jeho wotkasanje hischcze ras s jeho rukow wsacz a sa wschitke dny a czasy jako swjaty slub dźerżecz, so by jeho duch, duch mudroszcze, nam wostał, a so byschtej jeho ruzy, swědkaj jeho mozy, na nass wotpoczowałej. To běsche wulkotne na tymle mužu, so wón sam na wysokoszczi swojeje khwalby njestejesche, ale so je swoje samsne žiwjenje zyłemu wójsku saschczěpicz wjedźał. Wón je žiwy we wójsku jako duch mudroszcze, mozy, sczerpliwoszcze, a tež jako duch hidźenja wscheho sleho, jako duch njeżebiczíweho dopjelnjenja pschisłuschnoszcze a smužiteje swěrnoszcze hacz do smjercze. Runjež smy s hłubokej boloszczu napjelnjeni, so tu sasso pschi kaschczu jeneho se starych towarschow ryczerskeho khěžora stejimy, smy sebi tola dźiwajo na jeho wotkasanje wěsczi, so wótzny kraj shubjenje tež jeneho swojich najwjetschich synow niz jeno spokojom snjescz dyrbi, ale tež snjescz móže.“ Po tym praji wyschschi dwórski prědar dr. Kögel požohnowanje nad wussnjenym. Khěžor bě sebi mjes prědowanjom, wot pschewulkeho hnucza pschemóženy, ruku psched wobliczo dźerżał; wostawschi hischcze khwilku w modlitwje stupi potom k srudnym sawostajenym a dawasche jim hłuboko hnuty ruku. Kaschcz so wot podwyschkow won donjesse a na kralowy czělny wós staji; komandowe hłosy so słyschachu psches schěroke městno, wojerska hudźba (musika) khěrlusch piskacz sapocza: „Jesuss moja nadźija“, generalojo a offizěrojo salutěrowachu, lud sebi kłobuki sejmasche. Pschewodźeny wot jěsdnych a pěschkow hibasche so dołhi, dołhi czělny czah psches swjatocznje srudnje pyschene hassy. Schěscz czornych koni czehnjesche wós. Sady kaschcza dźěsche khěžor, a pschi nim Moltkowy wuj, major Hellmut s Moltke, a jemu na boku sakski kral. Njesapomnity sa kóždeho pschihladowarja wokomik wostanje, hdyž sachodne czěło ženje nje-pschewinjeneho generala nimo tych hassow wjesechu, kiž běchu tak czasto swědkojo bjeskónczneho wyskanja, hdyž lud stareho Moltku pschi swjatocznych podawkach postrowjesche.

S Lehrtskeho dwórnischcza kaschcz s extraczahom do Kreisawa w Schlesynskej dowjesechu a tam nascheho njesapomniteho Moltku na boku jeho njebocziczkeje mandźelskeje khowachu. Tam po swojim czežkim dźeńskim dźěle w měrje spi, doniž jeho tón Knjes njesbudźi a jemu msdu swěrneho a pobožneho wotroczka njeda.

Wussměschowanje. Wussměschowanje kscheszczijanskeje wěry stawa so wot sozialnych demokratow w małych městach a na wsach hinak, hacz we wulkich městach. Ale sle wotpohladanje je to same. We wulkich městach njehańbuja so a wupraja sjawnje swoje myśle. Tak dźesche w Barlinje sozialdemokratiski wjednik: „My sozialni demokratojo wobhladujemy Boha sa najwjetsche njesboże na swěcze; duž wosjewimy jemu wójnu. W druhich sozialdemokratiskich nowinach rěkasche: „Jesuss Nazarenski je morwy; njech je žiwy Ferdinand Lasalle (sałożer sozialdemokratiskeje strony); a sasso w druhich so czitasche: „Kscheszczijanstwo a sozialna demokratija stejitej sebi napscheczíwo kaž woheń a woda“ (t. r. sozialna demokratija dyrbi kscheszczijanstwo wutupicz).

Tak w městach a w tych sa měschczanskich dźěłaczerjow postajenych nowinach. Jow su sozialni demokratojo sprawni a pokasuja swoje wěrne wotpohlady. Na wsach pak zyle hinak czinja. Tam sebi njeswěrja něschto pschecziwo wěrje prajicz, dokelž derje wjedźa: „Bur bjes wěry žiwy bycz njecha“; sa to pak kaža wěru a swjate pismo, so bychu tola k swojemu kónzej pschischli, mjenujzy lud a wossebje młódschich ludźi wot wěry wotwobroczili. Woni wudawaju, jako by biblija po prawym sozialdemokratiska kniha była a jeno wot wobsedźerjow a bohatych so prawje njewukładowała.

Dwě wusnaczi. Wuczer Neumann w Düsseldorfje pische „Neuskim nowinam“ slědowazu powjescz: „Czesczena redakzija! Runje (posłednju sobotu) je mordar Kohlbecher swój posłeni pucz k sapokuczenju swojeho mordarstwa dokonjał. Po jeho pschecczu Wass proschu, so byschcze słědowaze wosjewili: „S tutym swojeho spowjedneho wótza proschu, so by sa mnje wschitkich, kotrymž sym pohórschk dawał se swojim žiwjenjom, k kotremuž stej mje sawjedźenje a palenzpicze pschinjesłej, wutrobnje wo wodacze prosył. So bychu wschitzy sa mnje a sa wbohi wopor mojeho krawneho njeskutka prosyli! Franz Kohlbecher.“ — Dwojaki mordar Peters, kiž bu w lěcze 1885 wotprawjany, je so tež wusnał, so je jeho pschesměrne palenzpicze k njeskutkej nawabiło. Ach pschesměrne palenzpicze je wjazy, wjazy człowskich žiwjenjow skónzowało, hacz mjecz a natykowaze khoroszcze! Wopiłstwo, wobžranstwo, hracze a temu podobne wězy (Gal. 5, 21) — njejsu to žadoszcze, kotrež s helskeje hłubiny pschikhadźeja a do helskeho skaženja storkaju?

Njedźela Exaudi.

Njedźela	Jana 15, 26—16, 4.	1 Pětra 4, 8—11.
Pondźela	Jap. skutk. 21, 37—22, 25.	Sjewj. Jana 1, 1—7.
Wutora	= = 22, 23—26, 11.	= = 1, 8—20.
Ssrjeda	= = 23, 12—35.	= = 2, 1—7.
Schtwórtk	= = 24, 1—27.	= = 2, 8—11.
Pjatk	= = 25, 1—12.	= = 2, 12—17.
Ssobota	= = 25, 13—27.	Psalm 51.

Samolwity readktor a wudawar: dr. F. Sella, farar w Krjebi; sobuwudawar: farar Lenik-Gencz w Klětnom. — Czischcz Ssmolerjez knihiczischczerńje w Budyschinje.